LEXIKÁLIS TUDÁS KONTRA KOMPETENCIÁK:

A finnek megbuktak, a kelet-ázsiaiak élre törtek, a magyarok lecsúszása folytatódik

(a 2025-ös PISA-eredmények)

Már legalább három évtizede az oktatáspolitikában a lexikális tudással szemben a kompetenciák fejlesztése a divat, mely a tudás alkalmazására helyezi a hangsúlyt.

> AI-meghatározás: „Az oktatáspolitikában és a pedagógiában a kompetencia az *ismeretek (tudás), készségek (képességek) és attitűdök (hozzáállás, értékek) olyan egységét* jelenti, amely lehetővé teszi, hogy valaki sikeresen és hatékonyan oldjon meg feladatokat, illetve boldoguljon a mindennapi életben és a munkaerőpiacon.” (A készségek és attitűdök alatt önállóságot, kreativitást, vitakészséget, a tudás alkalmazását kell érteni.)

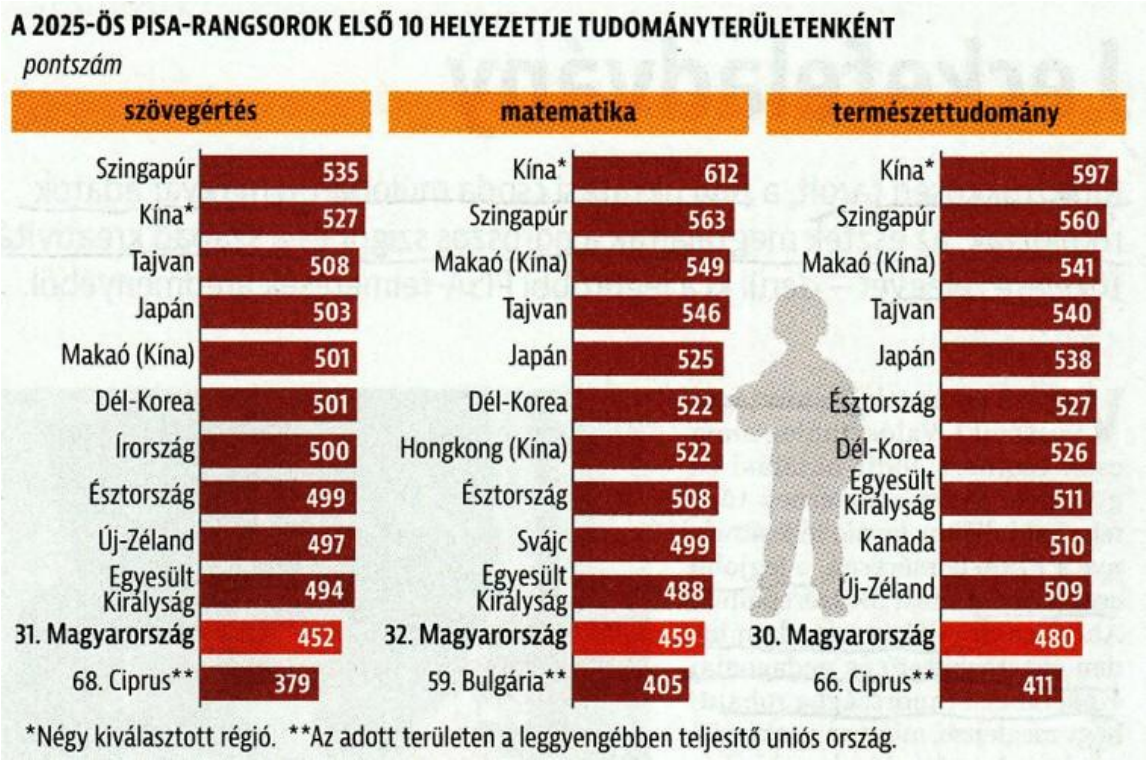
A 2000-ben végzett első PISA-felmérésen győztes Finnország ennek köszönhette a legutóbbi időkig vezető szerepét. Hosszú éveken át a liberális elvek alapján működő finn oktatási modell volt a világ példaképe. A modell sikerességét visszaigazolták a PISA-felmérések.

> De a finnek átestek a ló túlsó oldalára: A tanárok nagyfokú önállóságot élveztek, maguk választhatták meg a tankönyveket, a tananyagba is lényeges beleszólásuk volt. Sőt, már a diákok is válogathattak, hogy milyen tárgyakat tanuljanak. „2016-ban új nemzeti alaptantervet alkottak, mely a projektalapú oktatásra helyezte a hangsúlyt, a diákoktól azt várta, hogy önállóan döntsenek tanmenetükről, a tantárgyfelosztást megbontotta, a minőségbiztosítást eltörölte, sok iskolában megszüntették a tankönyveket, s gyakran még az iskolaépületeket is egy nyitott térré alakították… Hiányoznak az alapkészségek és az a tudás, amire az önálló elrehaladást építeni lehet.”[1]

A legutóbbi, 2025-ös PISA-felmérésen azonban a finnek csúfosan megbuktak és a kelet-ázsiaiak törtek az élre. Ez várható volt – hiába fejlesztik a vitakészséget, vagy a tudás alkalmazását, ha a gyerek feje üres. A finnek szövegértésben csak a 16., matematikában a 22. és természettudományokban a 12. helyen állnak. Az első helyekre a délkelet-ázsiaiak törtek fel: Kína, Szingapúr, Makaó, Tajvan, Japán, Dél-Korea, Hongkong. A másik meglepetés: az európaiak közül Észtország érte el a legjobb helyezéseket és Anglia (az Egyesült Királyság) is bekerült az első tíz közé. (Mi a 30, 31, 32. helyen állunk.)

[1] Riba István: Leckefeladvány. Hvg 2026 szept. 24.

A kínai sikereket azzal magyarázzák, hogy az oktatáspolitika kiemelt prioritást élvez a kínai fejlesztési politikában, továbbá „a konfuciánus kultúrkörre jellemző társadalmi értékek, amelyek igen nagy jelentőséget tulajdonítanak a tanulásnak, az iskolai teljesítménynek.” Továbbá: „a tanítás technikájában jelentős innovációs szabadságot élveznek a pedagógusok”… „Kína világelső a PISA-felmérésekben, a magyar diákokhoz képest több, mint 100 pont az előnyük minden területen. Ezt úgy lehetne leírni, hogy olyan, mintha az ottani 15 évesek öt évvel többet jártak volna iskolába, mint magyar kortársaik.” [2]

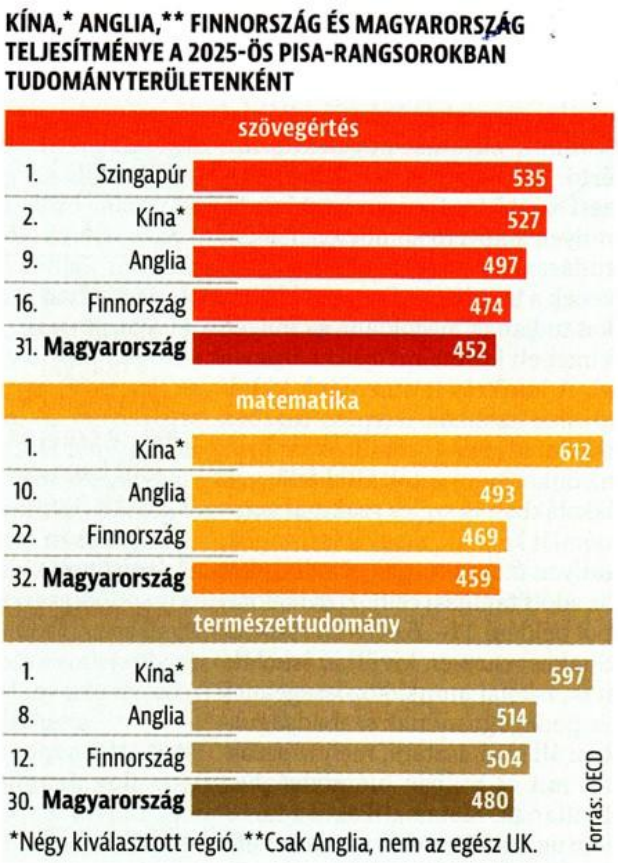

(forrás: Hvg 2026 szept. 24.)

Vajon mi okozza ezeket a meglepő eredményeket? A kelet-ázsiai eredmények számunkra kevésbé relevánsak, mert az ottani oktatás túl nagy dresszúrával jár a gyerekek számára. A képzés poroszos, tekintélyelvű, fegyelmezett. Ráadásul Kína csak a négy legfejlettebb tartományának az adatait bocsátotta közre. (Ezt ennek megfelelően kell „interpretálni”.) Az európaiak számára ezért a nagy kérdés: ***vajon minek köszönhetők az észt és az angol sikerek?***

A PISA-tesztek nem a tárgyi tudást, hanem a kompetenciákat mérik, azaz a tudás hasznosításának képességét. Ez mutatja meg, hogy a fiatalok milyen eséllyel lépnek ki a munkaerőpiacra. De a tárgyi tudás nem nélkülözhető. Az észt sikereket azzal magyarázzák, hogy nem követték teljes mértékben a finn utat, megtartottak egy keveset a poroszos jellegből

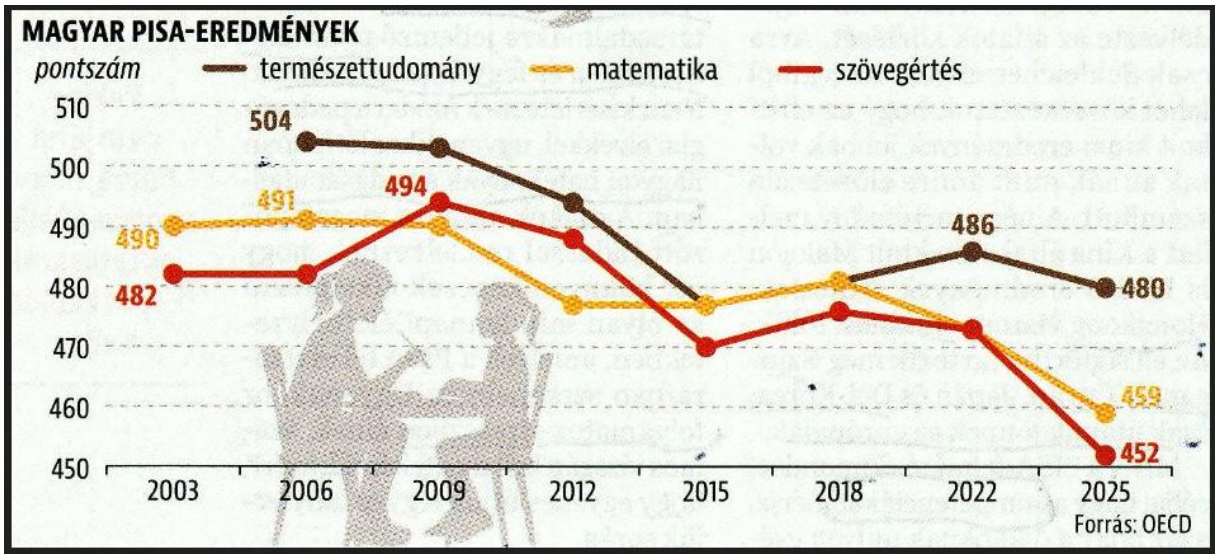
[2] Balla István: Kultúriskola. Hvg 2026 okt. 8.

is. Ezek után viszont nehezen érthető, hogy Magyarország miért csúszott tovább lefelé az országok listáján? – Hiszen nálunk a poroszos jelleg nem hiányzik…

Az angol sikereket oktatáskutatók azzal magyarázzák, hogy „az angol konzervatívok a 2010-es évek elején kifejezetten a modern pedagógiai elvekkel szemben reformálták meg oktatási rendszerüket, amelyet 'tudásgazdagnak' neveztek el. … az oktatási reformjuk kifejezetten a kompetenciaalapú oktatás ellen irányult."[3]

(forrás: Hvg 2026. okt. 8.)

(forrás: Hvg 2026. szept. 24.)

[3] Riba István, idézett cikk.

De vajon minek köszönhető, hogy a magyar tanulók folyamatosan lecsúsznak az eredménylistán? Az nem lehet kérdés, hogy oktatási rendszerünk nem eléggé poroszos. De nekünk talán még a finn, kompetencia-alapú modell felé kellene nyitnunk…

Balatoni Katalin oktatásszakértő arra hívja fel a figyelmet, hogy hazán knépessége gyorsan elöregszik és egyre csökken az élveszületések aránya. A kisiskolások fogyó létszáma iskolabezárásokkal fog járni a kistelepüléseken, falvakban. Emiatt az oktatási színvonal visszaesésére kell számítani.[4]

Göd, 2026 október 24.

Kiss Károly

(összeállításomat az idézett cikkek felhasználásával készítettem)

[4] Máté Patrik: Veszélyes utat választhat az oktatáspolitika. Magyar Nemzet 2026. október…